

SLÄKTSKAPEN I ANDRA LED MELLAN KONUNGARNE VALDEMAR I, KNUT ERIKSON OCH BELA 3.

Av *Hans Toll*.

När år 1193 konung Filip August av Frankrike hänvände sig till konung Knud Valdemarson av Danmark med hemställan att få någon av hans systrar till äkta, tillstyrktes dette på det ivrigaste av abboten Vilhelm av Æbelholt. System Ingeborg utvaldes och blev hon den 14 augusti samma år gift med bemålde franske monark. Men redan vid hennes kröning följande dag visade han henne på okända grunder en sådan ovilja, att han genast ville förskjuta henne. Härför erfordrades emellertid kyrkans samtycke. Skiljsmessa begärdes och under ordförandeskap av Filips morbroder erkebiskop Vilhelm av Reims förklarade en församling av biskopar och grevar — alla Filips anhängare — äktenskapet upplöst. Ingeborg överklagade emellertid detta hos påven. Efter hand upphävdes också församlingens sagda förklaring, men först år 1213 tog konungen henne tillbaka till sitt hov.¹ Som medhjelpare hade drottningen främst den förenämnde abbot Vilhelm. Denne författade därvid bl. a. en skrift, som vederlade de grunder, på vilka skiljsmessa begärts. Vi behöva ej här ingå på dessa. Skriften är emellertid intressant uti genealogiskt avseende och betecknas i vår tid såsom »en særdeles god stamtavle over den danske kongeslæggt».² Den går bl. a. uti två tabeller uti ifrågavarande stycken ner: den ena från Erik Ejegod till sonen Knud Lavard, konung Valdemars fader, den andra från Knut den helige till sonen Karl, greve av Flandern.

Emellertid finnes tyvärr denna abbotens skrift icke längre kvar i original. Man har endast två något olika redaktioner: *dels* av Arne Magnusson verkställd avskrift av nu förlorat original, *dels* en annan, som framträder tidigast uti en av Soröprofessorn Henrik Ernst år 1646 utgiven skrift. Numera äro dessa begge offentliggjorda sida vid sida av professor Gertz, den förra under beteckningen A den senare angiven som E.³ Vi lemna nu här nedan i utdrag *dels* å originalspråket *dels* i vår översättning de partier av redaktion A, som här intressera, men skola uti fråga, som därvid kan vara av betydelse, något tala om redaktion E.

¹ Se i dessa stycken A. Fabricius, Ingeborg, Filip Augusts Dronning, Köpenhamn 1870.

² Arup, Danmarks Historie, s. 253.

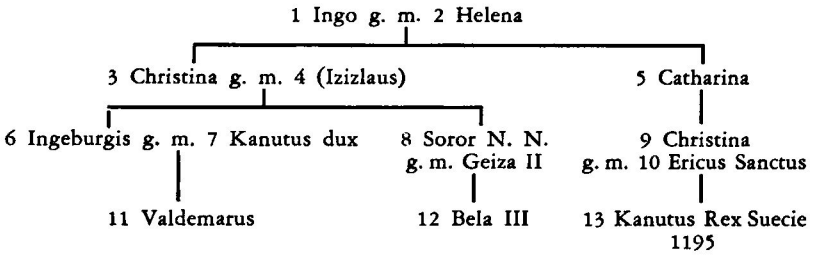
A.

(a)	(a)
1. Iste <i>Ericus</i> , filius Svenonis	1. Denne <i>Erik</i> , son till Sven
2. Magni et frater Kanuti martyris	2. Magnus och broder till Knut martyren
17. .... genuit Kanutum	17. .... födde Knut
18. martyrem	18. martyren
29. Iste Kanutaus dux fuit	29. Denne Knut var Danskarnes
30. Danorum et rex Sclauorum	30. hertig och Slavernas Konung.
32. .... Hic	32. .... Denne
33. habuit uxorem, nomine Ingi-	33. hade en gemål med namnet Inge.
34. burgis, filiam Izizlai, ⁴ poten-	34. borg, dotter till Izizlaus Ru-
35. tissimi Ruthenorum regis et	35. thenernas högst mäktige Konung och
36. Christine reginae. Ex qua genuit	36. Christina drottning. Med henne födde han
37. Waldemarum, gloriosum	37. Waldemar den ärorike
38. Danorum regem.	38. Konung över Danerna.
(b)	(b)
1. Supradicta autem Christina	1. Men den ovannämnda Christinas
2. auia Waldemari regis filia fuit	2. Konung Valdemars mormoder var dotter
3. Ingonis, Svevorum regis, et	3. till Inge, Svenskarnes Konung och
4. Helene regine. Predictae autem	4. Helena drottning. Men den förenämnda
5. Ingeburgis (matris Waldemari	5. Ingeborgs [moder till Konung
6. regis) soror, filia Izizlai regis	6. Valdemar] syster, en annan dotter till
7. alia, nupsit regi Hungarie	7. Konung Izizlaus, blev gift med Ungerns Konung
8.	8. ....
9. .... qui sororem	9. .... som hade en syster till
10. regis Francie habuit uxorem	10. Frankrikes Konung till gemål.
11. Unde patenter ostenditur, Walde-	11. Varav tydligt visas, att Valde-
12. marum, Danorum regem, patrem	12. mar Danskarnes Konung, fader till
13. Ingeburgis regine Francie, et	13. Ingeborg, Frankrikes drottning och
14. Bela, regem Hungarie, conso-	14. Bela, Ungerns Konung, voro
15. brinos esse. Sed quo	15. Kusiner. Men genom vem (på vad sätt) äro
16. Kanutus, rex Svecie, et Siwar-	16. Knut, Sveriges Konung, och
17. dus, rex Norwegie, in secundo	17. Siward Norges Konung i andra
18. consanguinitatis gradu ei sunt	18. släktskaps led med honom
19. propinqui.	19. beslägtade.

Gertz har i samband med uttrycket »ei«, (se (b) rad 18), som ju syftar på Valdemar, lemnat följande stamtavla.⁵

³ Scriptores minores historie danice I. s. 152 f.f. Vi hava därifrån hemtat nära ordagrant vår ovannämnda berättelse rörande skiljsmessan.

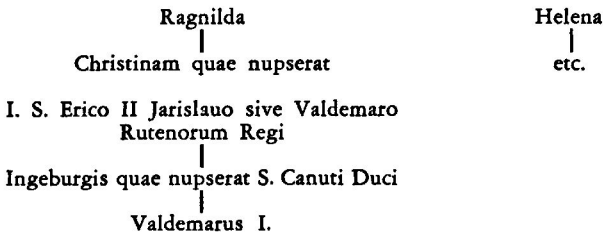
⁴ Läs: Jarizlai, vilken term vi här nedan komma att använda. (Se om »Jarizlai« Gertz' skarpsinniga förklaring (a. a. s. 180) uti en til(a) rad 34 anhäktad not).

Denna stamtavla avviker emellertid, som läsarne kunna finna, för vad angår ättlingarne till »3 Christina« från ovannämnda Wilhelmi uppställning däruti, att Gertz i den sistnämnda inskjutit orden »qui ex ea genuit Bela, modernum regem Hungarie« uti raderna 7, 8 och 9 av avdelning (b) mellan »Hungarie« och »qui«. Denna ändring är riktig. Det var nemligen, så som Gertz påpekar, Bela III⁶ och icke Geiza, som hade till maka Margareta syster till Filip August. Vi stå säkerligen här inför en glömska, som måste påföras avskrivaren av originalet. Ty när detta tillägg verkstälts, bliva som synes »11 Valdemar« och »12 Bela 3« kusiner.

Annorlunda ställer det sig däremot på stamtavlan med släktskapen mellan »11 Valdemar och 13 Knut Erikson«. De framträda där endast som sysslingar,⁷ d. v. s. släkt i tredje led. Denna stamtavla, som är hemtad från Knytlingasagan,⁸ är följaktligen felaktig, för vad angår avstamningen från Inge och Helena genom »5 Catharina«. Ättledningen ifråga måste dragas på annat sätt och vi skola härnedan söka visa, hur detta bör ske.

Till ledning hava vi då här ett ättartal av okänd ålder, som Henr. Ernstius inryckt uti sina anmärkningar till »Vetus Chronicon Ecclesie Laudensis Cap. 6«,⁹ vilket ättartal han säger sig hava erhållit av Stephanus Johannis Stephanus.¹⁰ Det kallas: »Genealogia Ingeburgis ex Codice MS.« och skola vi i utdrag meddela därav följande:

⁵ a. a. s. 182.

⁶ a. a. s. 182. (b) not till (b) rad 7.

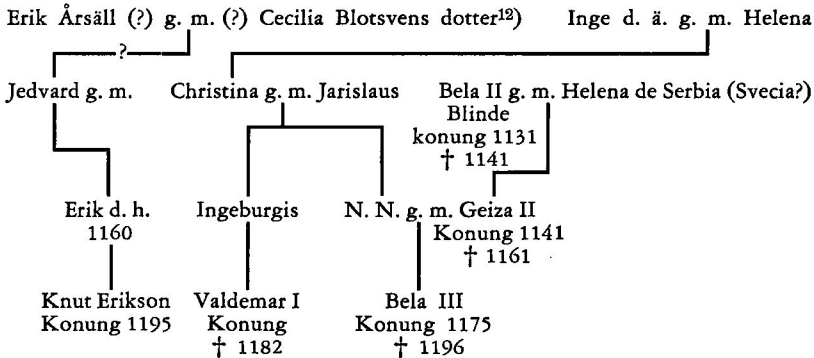
⁷ Se Bolin Historieforskning s. 175.

⁸ Ed. av Petersens s. 195 f.

⁹ Denne Ernstius är densamme, som verkställt den ovannämnda redaktion E (Se Gertz a. a. s. 153 f.f.).

¹⁰ Se Lagerbring, Svea Rikes Historia II s. 41.

Här finnas tvenne felaktigheter. *Den ena*: Ragnhild måste bevisligen utbytas mot Helena.¹¹ *Den andra*: är kronologiskt otänkbar, då den sätter Erik den helige som gift med denna Christina, något som redan Lagerbring påpekat. (Hans drottning var Christina, dotter till Inge d. y. (S. R. S. I. I. s. 4)).¹² Men den är på samma gång ytterst intressant, *enär den visar en beröringspunkt mellan Jarislaus' og Eriks slägt. Om och när vi i form av hypotes insätta här i Eriks ställe hans fader Jedvard, så få vi nedanstående stamtavla, uti vilken Konungarne Valdemar, Bela III, och Knut Erikson framträda som kusiner.*

Vad så till sist angår Erik den heliges fädernesläkts förbindelser med ryska och ungerska konungahusen samt härmed sammanhängande frågor, hänvisas till vår förenämnda undersökning: »Folke Filbyter».¹⁴

¹¹ Om Ragnhild se Toll, Folke Filbyter s. 25.

¹² Se härom H. Toll: Cisterciensermunkar uti Erik den heliges gårdskapell. 1939.

¹³ A. a. s. 25 f. Dess exkurs »Filipnamnet» (s. 19—27) bevisar, att direkt härstamning är i sagda släkter erforderlig för att namnet skall kunna nedärvas. Nu kan emellertid dylik härstamning icke påvisas rörande personerna å vår förestående stamtavla och namnet föres därför aldrig där. Och ännu så sent som hos Eriks broder Joar eller dennes eftersläkt framträder detsamma. Men när därefter det plötsligt möter hos Eriks yngre son Filip och senare hos dennes efterkommande, måste detta ovilkorligen bero på nedärvning genom Eriks ovannämnda gemål Christina och dennas fader Inge den yngre hos vilkens förfäder dylik avstamning fans. Vi finna detta utgöra ett synnerligen kraftigt bevis för riktigheten af denna den ovannämnda tidiga källans uppgift. Ty, hade hon varit dotter till Inge den äldre, något som för övrigt är kronologiskt nästan otänkbart, så hade hon förvisso icke givit oftanämnda namn till sin yngre son. — På så sätt finna vi Erikska ätten och Folkungaätten på olika grunder upptaga Filipnamnet — den förra genom Inge d. y. den senare genom dennes halvbroder Folke Filbyter, i begge fallen till följe direkt nedstamning.